

Na rozmedzí medzi zákonnosťou väzby a nestrannosťou sudcu v trestnom konaní

Mokrá, I.*

MOKRÁ, I. Na rozmedzí medzi zákonnosťou väzby a nestrannosťou sudcu v trestnom konaní. Právny obzor, 106, 2022, č. 1, s. 51 – 63. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2023.1.04>

On the borderline between the legality of custody and the impartiality of the judge in criminal proceedings. The requirement of legal decision-making in criminal proceedings has never been more desirable than in the era in which we are witnesses of numerous procedural errors leading to the violation of fundamental rights and freedoms, especially the right to personal freedom. In this regard, it is therefore not surprising that the decision-making practice of judges in criminal proceedings is currently facing considerable media pressure, which after recent legislative changes concerning the shortening of the term of collusive custody, or the declaration of an explicit requirement for judges to consider the reasonableness of the accusation when deciding on custody, increased even more. However, the contribution in question looks at the issue of decision-making about custody through the lens of the right to a fair trial before an independent and impartial court.

Key words: bias, judge, criminal proceedings, European Court of Human Rights, accusation

Úvod

„Nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou (kvalifikáciou) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti. Nezávislosť a nestrannosť úzko spolu súvisia, často sa prekrývajú a nie je vždy ľahké ich od seba odlišiť. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať.“¹

Záruka nezávislého a nestranného rozhodovania súdov je nosným pilierom spravodlivého prerokovania vecí v trestnom konaní a je garantovaná prameňmi vnútroštátnych, ale predovšetkým aj európskych a medzinárodných úrovni počnúc Trestným poriadkom (ďalej TP) tiež TP). Konkrétnejšie je potrebné poukázať na ustanovenia § 2 ods. 7 TP alebo § 31 až § 32 TP, ale rovnako aj na články tvoriace súčasť právnych aktov vyššej právnej sily – napr. čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej tiež Ústava SR), čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP) či čl. 47 Charty základných práv Európskej únie. Vzhľadom na pomerne široký rámec právnej úpravy nie je teda prekvapením, že ju prioritizuje slovami „rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov, ale ide

* JUDr. Ivana Mokrá, interná doktorandka, Katedra trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, ORCID 0000-0002-9811-6970.

** Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-19-0050. This work was supported by Slovak Research and Development Agency under the Contract No. APVV-19-0050.

¹ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Nc 30/2012 z 23. mája 2012.

o základnú povinnosť sudcov, o štruktúrally prvok súdneho systému“;² aj Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej tiež ÚS SR) vo svojich početných rozhodnutiach.

Garancia nestrannosti a nezávislosti súdov súčasne odzrkadľuje prejav dôvery občanov v právny štát. V zmysle potreby zabezpečenia rozhodovania „*sine ira et studio*“, bez hnevu a zaujatosti, bez predsudkov a vášní, bez nenávisťi a nadržovania tak zákonodarca zakotvil inštitút možného vylúčenia sudcov, orgánov činných v trestnom konaní, či iných osôb z vykonávania v trestnom konaní za predpokladu, ak by okolnosti nasvedčovali ich možnú zaujatosť.³ Týmto procesným postupom tak dochádza k prelomeniu ústavnej zásady obsiahnutej v čl. 48 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorej nikomu nemožno odňať zákonného sudcu.

Avšak z dôvodu obavy zo zneužívania tohto postupu je možné k nemu pristúpiť len vo výnimočných prípadoch a zo závažných dôvodov, ktoré sudcovi celkom zjavne bránia v rozhodovaní v intencii zákona a spravodlivosti. K takýmto prípadom dochádza najmä za predpokladu, ak „*má sudca taký vzťah k veci, účastníkom alebo k ich zástupcom, ktorého intenzita by aj pri maximálne vynaloženej snahe sudcu o nezaujatosť v konaní a rozhodovaní jednoznačne ovplyvňovala jeho objektívny postoj k spravodlivému riešeniu veci. Dôvody pre vylúčenie pritom nemôžu byť všeobecné, vylúčenie musí byť podložené konkrétnymi skutočnosťami.*“⁴

Napriek tomu, že problematika vylúčenia sudcov z dôvodu ich možnej zaujatosti má pomerne ustálenú súdnu prax kryštalizujúcu sa aj na úrovni Európskeho súdu pre ľudské práva už viac ako 30 rokov, je na mieste zhodnotiť, že v kontexte vyvíjajúcej sa aplikačnej praxe vznikajú aj naďalej prípady, ktoré nie je možné s ohľadom na absentujúcu platnú legislatívu správne uchopiť. Tomu zodpovedá aj početné precizovanie ustanovení Trestného poriadku, ku ktorému dochádza v praxi aj naďalej.⁵ V tomto smere nahliada predmetný príspevok na nedávnu legislatívnu zmenu, dotýkajúcu sa vymedzenia povinnosti sudcov skúmať pri rozhodovaní o väzbe explicitne aj podmienku dôvodnosti vznesenia obvinenia, optikou práva na spravodlivé prerokovanie veci v trestnom konaní nestranným a nezávislým súdom.

1. Stručne k dôvodom zaujatosti sudcov v trestnom konaní

V spojitosti s analyzovanou problematikou sú smerodajnými najmä ustanovenia § 31 a nasl. TP. Nosným cieľom ich legislatívneho ukotvenia je zabezpečenie nestrannosti trestného konania ako celku a jednotlivých úkonov vykonávaných počas tohto konania na strane jednej a súčasne snaha zabrániť vznášaniu námietok zaujatosti z dôvodu účelového predlžovania trestného konania (napr. pri plynutí väzobnej lehoty) na strane druhej.⁶

² Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky IV. ÚS 121/2020 z 1. apríla 2020.

³ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 146.

⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Ndz/1/2016 zo 14. januára 2016

⁵ Do dnešného dňa bolo rekodifikované znenie zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok novelizované 50-krát.

⁶ MINÁRIK, Š. a kol. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava : Iura Edition, 2006, s. 141.

Pre lepší prehľad je potrebné si identifikovať tri kľúčové dôvody zakladajúce možnosť procesnej strany alebo aj dotknutého sudcu, ktorý o veci rozhoduje v trestnom konaní, namietat' jeho vylúčenie. Skutočnosť zakladajúca opodstatnené vylúčenie sudcu z konania vzniká najmä v prípade jeho:

1. pomeru k prejednávanej veci;
2. pomeru k osobám;
3. pomeru k inému orgánu činnému v konaní.

Zásada *nemo iudex in causa sua* (nikto nemôže byť sudcom vo vlastnej veci) odzrkadľuje obmedzenie sudcu rozhodovať v prípadoch jeho pomeru k prerokúvanej veci. Tieto prípady vznikajú najmä vtedy, ak je sudca v dotknutej veci poškodeným alebo svedkom trestného činu.⁷ V tomto smere však musí mať pomer vylúčeného sudcu konkrétnu podobu, osobný charakter, aby mohol byť dostatočným dôvodom, ktorý podmieňuje vznik pochybností o jeho schopnosti pristupovať k veci a k úkonom sa jej dotýkajúcim objektívne. Nepostačuje teda iba pomer abstraktného rázu.⁸ V tejto spojitosti však môže ísť o pomer k veci aj v prípade, ak sudca, ktorý vo veci koná, jeho konanie podaním trestného oznámenia inicioval.⁹

Vzhľadom na nedávne medializované prípady je možné o nezaujatosti sudcov polemizovať aj v prípadoch ich verejných vyjadrení o veci pred ich samotným rozhodovaním, ktoré môžu byť publikované v tlači alebo v elektronických médiách. Príkladom je aj nedávne vylúčenie sudcu JUDr. Klimenta z rozhodovania o všetkých obvinených v kauze Búrka (korupcia slovenského súdnictva), ktorý v rozhovore pre Denník N uviedol, že by sa sudcovia, ktorých predvádzali pred Ústavný súd Slovenskej republiky, mali hanbiť a hanbiť by sa mali aj tí, ktorí dlhé roky mlčali.¹⁰ Pochybnosti o zaujatosti a objektívnosti sudcu vzbudzujú aj prípady, ak pred samotným rozhodnutím o procesnom úkone verejne uvádza, že sú splnené podmienky napr. na vydanie príkazu na zatknutie, alebo vzatie obvineného do väzby. Aj takéto konanie je dôvodom na jeho vylúčenie z vykonávania úkonov trestného konania z dôvodu jeho zaujatosti.¹¹

O pomer k osobám, ktorých sa úkon dotýka, k obhajcovi, zákonnému zástupcovi, splnomocnencom ide v prípadoch, ak je sudca v príbuzenskom vzťahu k poškodenému alebo jeho splnomocnencovi. Predmetný vzťah však môže byť rámcovaný aj antipatiou k osobe, ktorá sa na konaní zúčastňuje.¹² Tento vzťah však musí byť dostatočne intenzívny, aby vyvolal pochybnosť o nezaujatosti sudcu v danej veci. Takáto intenzita nie je príznačná pre vzťahy vznikajúce na spoločnom pracovisku. V tomto smere „*profesijné (kolegiálne) priateľstvá, nemožno samo osebe považovať za spôsobilú narušiť neustrannosť sudcu pri prejednaní a rozhodovaní veci*“.¹³

⁷ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 149..

⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 4 Tz 196/2001 z 26. septembra 2001.

⁹ Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 4 Tz 270/2001 z 30. októbra 2001.

¹⁰ K tomu Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1TdoVS/1/2021 z 22. februára 2021.

¹¹ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Ndt 58/02 z 16.08.2002 / R 58/2002.

¹² IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Iura Edition, 2010, s. 99.

¹³ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 244/2020 z 26. mája 2020.

Pomer k inému orgánu činnému v trestnom konaní je v početných prípadoch vykladaný skrz optiku príbuzenského vzťahu sudcu k prokurátorovi alebo k policajtovi. Nedávnou súdnou praxou však Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej tiež NS SR) upozornil aj na to, že pomerom k inému orgánu činnému v trestnom konaní možno rozumieť okrem blízkeho príbuzenského vzťahu aj dôvod vykazovania prvkov závislosti, jednostrannosti, prospechárstva alebo otvoreného nepriateľstva (negatívny postoj sudcu k inému sudcovi).¹⁴

V nadväznosti na uvedené je však potrebné uviesť, že TP upravuje aj vylúčenie sudcu z osobitného dôvodu zaujatosti v podobe tzv. funkčnej inkompatibility. Pod predmetné prípady môžeme podradiť najmä sudcu, ktorý bol vo veci činný ako prokurátor, policajt, obhajca, splnomocnenec zúčastnenej osoby alebo poškodeného, zástupca poškodeného alebo spoločný zástupca poškodených, ku ktorého vylúčeniu dochádza *ex lege*. Rovnako je z rozhodovania na súde vyššieho stupňa vylúčený sudca, ktorý sa zúčastnil na rozhodovaní na súde nižšieho stupňa, a naopak. Z rozhodovania o dovolaní je vylúčený ten, kto sa v prerokúvanej veci zúčastnil na rozhodovaní ako sudca alebo prísediaci súdu iného stupňa. V tomto prípade musí však ísť o rozhodovanie vo veci samej.¹⁵ Inými slovami v zmysle dotknutého ustanovenia, nedôjde k vylúčeniu sudcu, ktorý rozhodoval o zaisťovacích úkonoch ako sudca pre prípravné konanie. Výnimkou je však postup podľa § 348 TP kedy súd rozhoduje v tzv. osobitnom skrátenej vyšetrovaní a tiež v prípade, ak urobil niektoré z rozhodnutí podľa § 241 ods. 1 TP alebo § 244 ods. 1 TP.

Výrazné turbulencie na legislatívnej scéne priniesol nárast využívania inštitútu spolupracujúceho obvineného, a to s poukazom na uzatváranie dohôd o vine a treste. V kontexte tohto procesného postupu síce došlo k urýchleniu skončenia trestného konania a zmene procesného postavenia obvinených na svedkov, čo navodilo domnienku o ich dôveryhodnosti, avšak do oblasti konaní o námietkach zaujatosti sudcov to prinieslo dovtedy absentujúci právny stav, ktorý musela riešiť súdna prax. Za problematický sa považoval najmä narastajúci počet spoluobvinených, z ktorých niektorí boli postupom podľa § 232 TP vyňatí na samostatné konanie o dohode o vine a treste a následne ten istý sudca, ktorý predmetné dohody schválil, rozhodoval aj o obžalobe iného spoluobvineného. V tomto smere však bolo prijaté stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR ktoré uviedlo, že vzhľadom na skutočnosť, že v konaní o dohode o vine a treste sa nevykonáva dokazovanie a schválená dohoda o vine a treste vyvoláva právne účinky len vo vzťahu k obvinenému, čo primerane platí aj pri prijatí vyhlásenia obvineného, že je vinný zo spáchania skutku alebo niektorého zo skutkov uvedených v obžalobe, alebo vyhlásenia, že nepopiera spáchanie takého skutku podľa § 257 ods. 5, 7 TP, nemožno považovať rozhodovanie o obžalobe ďalšieho spoluobvineného za diskvalifikačné kritérium smerujúce k vylúčeniu sudcu z dôvodu jeho pomeru k veci.¹⁶

Predmetnú skutočnosť odôvodňuje aj to, že súd pri schvaľovaní návrhu dohody o vine iba posudzuje predložený návrh v intenciách ustanovení § 331 a nasl. TP a rozho-

¹⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 TdoVS/2/2020 z 20. januára 2021.

¹⁵ Blížšie pozri § 31 Trestného poriadku.

¹⁶ Stanovisko Trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Tpj 11/2017 z 5. apríla 2017.

duje len o skutku, jeho právnej kvalifikácii, primeranosti trestu, ochrannom opatrení a výroku o náhrade škody vo vzťahu k obvinenému, ktorého sa návrh dohody týka. Aj keď súd zo skutkovej vety pozná súvislosti, za akých malo dôjsť k spáchaniu trestného činu, nemôže ich zohľadniť v konaní proti iným osobám. Až na základe zákonne získaných dôkazov preukazujúcich bez akýchkoľvek pochybností vinu, by súd mohol iné osoby odsúdiť za konanie, ktorého sa mali dopustiť s osobou právoplatne odsúdenou na podklade schválenej dohody o vine a treste, inak by porušil zásadu prezumpcie neviny (§ 2 ods. 4 TP.). Samotným rozhodovaním o návrhu na dohodu o vine a treste však konajúci sudcovia citovanú zásadu neporušujú.¹⁷

Predmetné súdne úvahy získali aj svoju legislatívnu relevanciu a pretavili sa do podoby novely zákona č. 321/2018 Z. z. účinnej od 1. januára 2019, ktorá priniesla tretí odsek ustanovenia § 31 TP v znení: „*Dôvodom vylúčenia sudcu alebo senátu nie je skoršie rozhodnutie sudcu alebo senátu o obvinenom, spoluobvinenom alebo o iných obvinených, ktorých trestné činy spolu súvisia.*“ Nosným cieľom jej prijatia bola reakcia na vtedajšiu prax obvinených vedúcich k účelovým námietkam zaujatosti sudcov, ktorí rozhodovali o obvinených, spoluobvinených alebo o iných obvinených, ktorých trestné činy spolu súviseli z vyššie uvedených dôvodov.¹⁸

S cieľom zabrániť vznášaniu námietok zaujatosti z dôvodu účelového predĺžovania trestného konania (napr. následkom uplynutiu väzobnej lehoty) je strana povinná ju vzniesť bez meškania, len čo sa dozvedela o dôvode vylúčenia. Hoci ustanovenie uvádza túto povinnosť len pre stranu trestného konania, vzťahuje sa to aj na úradnú osobu.¹⁹ V tejto súvislosti nemožno pozabudnúť na stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR, ktoré uvádza, že pred rozhodnutím vo veci, musí dôjsť k definitívnemu vyriešeniu otázky namietaného sudcu, resp. sudcov senátu, ktorí sú v danej veci činní. Predmetné stanovisko tak formuluje zásadu prednosti rozhodnutia o podanej námietke pred rozhodnutím vo veci. V tomto smere je potrebné uviesť, že ani dodatočné rozhodnutie o zamietnutí sťažnosti o nevylúčení sudcu k vykonávaniu úkonov trestného konania by spätne nekonvalidovalo chybný procesný postup, ktorému predchádzalo prijatie rozhodnutia vo veci.²⁰

2. Procesný postup v konaní o námietke zaujatosti sudcu v trestnom konaní

Procesný postup posudzovania nezaujatosti sudcu bol vo veľkej miere ovplyvnený judikatúrou ESLP, ktorý priniesol sentenciu anglického práva „*justice must not only be done, it must also be seen to be done*“, aj do vlastnej rozhodovacej praxe prvýkrát vo veci Delcourt proti Belgicku.²¹ V tomto kontexte teda platí, že aj keď sudca môže subjek-

¹⁷ Tamže.

¹⁸ Dôvodová správa k novele zákona č. 321/2018 Z. z. účinná od 1. januára 2019.

¹⁹ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4. akt. vyd. Žilina : Eurokódex, 2019, s. 86.

²⁰ Stanovisko Trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Tpj 15/06 z 24. mája 2006.

²¹ „*Spravodlivosť má byť nielenže vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že je vykonávaná.*“ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Delcourt proti Belgicku č. 2689/65 zo 17. januára 1970.

tívne rozhodovať absolútne nestranné, jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút, či funkcie, ktoré vo veci vykonával. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Vychádzajúc z uvedeného sa pri posudzovaní ne/zaujatosti sudcu skúma ako subjektívny prístup, ktorý zisťuje, čo si sudca myslel *pro foro interno*, tak prístup objektívny.²² Slovenská súdna prax, prístupuje k posudzovaniu v súlade s judikatúrou ESJP a zdôrazňuje, že „*cieľom subjektívneho prístupu je snaha o zistenie osobného presvedčenia konkrétneho sudcu v danom prípade. Pri objektívnom prístupe je určujúce, či sudca poskytol v tomto ohľade dostatočné záruky na vylúčenie akýchkoľvek zákonných pochybností o jeho nestrannosti.*“²³ Predmetné tvrdenia možno odôvodniť aj ďalšou relevantnou súdnou praxou, ktorá v prípade subjektívneho hľadiska vychádza z dôkazu o opaku a pri posudzovaní objektívnej nestrannosti z vonkajších objektívnych skutočností.²⁴ Dôkaz o opaku môže spočívať v „*sudcom prejavennom nepriateľstve, neznášanlivosti alebo ak si napríklad sudca z osobných dôvodov vyhradí prejednanie veci pre seba. V tejto spojitosti však nepostačuje preukázanie zaujatosti zo subjektívneho hľadiska. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti. Pozícia namietajúceho má v objektívnom teste dôležitý význam, avšak rozhodujúce je, či je jeho obava aj objektívne akceptovateľná.*“²⁵

„*Podľa ESJP musí byť ustálené, či existujú zistiteľné skutočnosti, ktoré môžu vzbudzovať pochybnosti o nestrannosti sudcov, a v tomto zmysle môže mať aj zdanie určitú dôležitosť, pretože, v „stávke“ je dôvera, ktorú musia súdy v spoločnosti vzbudzovať, nehovoriac o dôvere samotných účastníkov. Ústavný súd dodáva, že súčasne s dôverou, na ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti ašpirovať, je cez ňu, v hre aj autorita súdnych rozhodnutí.*“²⁶

Aktuálna právna úprava rozlišuje iniciátorov na konanie o námietke zaujatosti sudcu v dvoch rovinách. V rade prvom formuluje obligatórnosť sudcov oznámiť svoju nezaujatosť pokiaľ sú o nej presvedčení, a v rade druhom vkladá oprávnenie podať námietku zaujatosti sudcu do rúk aj strane trestného konania. S ohľadom na diferenciáciu aktívne legitimovaných subjektov nie je prekvapením, že zákonodarca v tomto smere pristúpil aj k odlišeniu oprávnených subjektov na rozhodovanie o predmetnej námietke zaujatosti.

V prípade, ak oznámi svoju zaujatosť sudca, rozhodne o jeho vylúčení nadriadený súd v senáte, pričom v prípade sudcu odvolacieho súdu alebo dovolacieho súdu iný senát tohto súdu. Týmto postupom dochádza k zabráneniu účelového zbavenia sa rozhodovania v ur-

²² Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Piersack proti Belgicku č. 8692/79 z 1. októbra 1982.

²³ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 TdoVS/2/2019 z 9. októbra 2019.

²⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 804/2013 z 18. decembra 2013 m. m. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 13/2015 zo 14. januára 2015; Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 26/2010 z 20. januára 2010; Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 528/2011 z 3. júla 2012.

²⁵ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 121/2020 z 1. apríla 2020.

²⁶ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 402/2020 z 27. augusta 2020.

čitej veci, čo by mohlo nastať v prípade, ak by o zaujatosti rozhodoval ten sudca, ktorý namieta svoju zaujatosť. Ak zaujatosť sudcu namietne niektorá z procesných strán, rozhoduje o nej orgán, ktorého sa tieto dôvody týkajú. V prípade sudcov pôsobiacich v senáte rozhoduje o predmetnej námietke tento senát. Rozhodnutie má formu uznesenia, proti ktorému je prípustná sťažnosť. Po jej podaní sa vykoná len ten úkon trestného konania, ktorého nevykonanie by mohlo ohroziť účel trestného konania.²⁷ Výnimkou je konanie na hlavnom pojednávaní, kde súd nesmie pred rozhodnutím o sťažnosti, rozhodnúť vo veci. Sťažnosť môže podať osoba, na základe návrhu ktorej sa o zaujatosti sudcu rozhodovalo a nemá odkladný účinok. Rozhoduje o nej nadriadený súd v senáte, ak rozhodnutie vydal samosudca, predseda senátu, senát súdu prvého stupňa alebo sudca pre prípravné konanie alebo iný senát odvolacieho súdu, dovolacieho súdu alebo nadriadeného súdu ak rozhodnutie vydal senát odvolacieho súdu alebo dovolacieho súdu alebo senát nadriadeného súdu.²⁸ V tomto smere možno pozorovať, že zákonodarca pristúpil k obmedzeniu práva na účinný opravný prostriedok v prospech hospodárnosti konania v prípade, ak sa rozhoduje o námietke oznámené sudcom, ktorý má o veci rozhodnúť v trestnom konaní.

3. Rozhodovanie o väzbe a možná zaujatosť sudcu

Súčasná právna úprava obsiahnutá v ustanovení § 31 a nasl. TP nevyklučuje z rozhodovania o veci sudcu, ktorý rozhodol o vzatí obvineného do väzby ako sudca pre prípravné konanie.²⁹ V tomto smere ide o protipól právnej úpravy vo vzťahu k Českej republike, ktorá v ustanovení § 30 ods. 2 Trestného rádu ako dôvod funkčnej inkompatibility uvádza aj prípad sudcu, ktorý je *ex lege* vylúčený z rozhodovania o obžalobe alebo návrhu na schválenie dohody o vine a treste, ak v predmetnej veci v prípravnom konaní nariadil domovú prehliadku alebo prehliadku iných priestorov a pozemkov, vydal príkaz na zadržanie, príkaz na zatknutie alebo rozhodoval o väzbe. Túto skutočnosť odôvodňuje český zákonodarca najmä tým, že sudca je pri jednotlivých úkonoch osobitne pri rozhodovaní o väzbe nútený vysporiadať sa s posúdením novej viny obvineného na základe doposiaľ zhromaždených dôkazov, a to aj napriek tomu, že v tomto štádiu konania rozhoduje len v rovine pravdepodobnej „viny“ obvineného. V tomto smere tiež dodáva, že takáto sudcovská činnosť vo veci by mohla mať bezprostredný vplyv na ďalší postoj k otázke viny obvineného, a tým ohrozuje sudcovskú nestrannosť.³⁰ Dôvodom jeho vylúčenia je teda zabezpečenie, aby nebol pod vplyvom názoru, ktorý si v predchádzajúcich štádiách trestného konania o veci, resp. obvinenom vytvoril.³¹

²⁷ IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Iura Edition, 2010, s. 100.

²⁸ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVIČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 165–166.

²⁹ Túto skutočnosť potvrdzuje aj sudca Okresného súdu Trnava JUDr. Mgr. Martin Floriš, PhD. vo svojom nedávnom príspevku. Bližšie pozri FLORIŠ, M. Niekoľko poznámok k námietke zaujatosti v trestnom konaní. In *STUDIA IURIDICA CASSOVIENSIA*. Roč. 8, 2020, č. 2, s. 26.

³⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 11 Tdo 329/2008 z 21. augusta 2008.

³¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3 vyd. Praha : Leges, 2013 s. 202.

Predmetná diskvalifikácia sa však nevzťahuje na rozhodovanie o väzbe na účel vydania do cudziny. Pozri bližšie ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7 vyd. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 378.

Predmetná právna úprava platila aj na našom území s účinnosťou od 1. januára 1992, keď bola zavedená novelou č. 558/1991 Zb., ktorou sa zmenilo dovtedajšie znenie § 30 ods. 2 zákona č. 141/1961 o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) do 30. novembra 2003. Avšak pri prijímaní rekodifikovaného znenia Trestného poriadku v priebehu roku 2005 k prevzatíu tejto právnej úpravy na rozdiel od Českej republiky nedošlo. Porovnateľnou je v tomto smere aj právna úprava Poľskej republiky, ktorá v čl. 40 § 1 ods. 5 Kodeksu postępowania karnego (poľského Trestného poriadku) zakotvila vylúčenie sudcu *ex lege* z rozhodovania vo veci, ak sa podieľal na rozhodovaní o nej aj v prípravnom konaní, pričom o tejto skutočnosti sa zmiňuje aj ustanovenie § 43 ods. 2 Strafbprozeßordnung (rakúsky Trestný poriadok) (ďalej tiež StPO), ktorý uvádza, že sudca, ktorý schválil donucovací prostriedok namierený proti obvinenému v prípravnom konaní, pričom v zmysle § 105 ods. 1 StPO sa za donucovacie prostriedky považuje aj rozhodnutie o vzatí obvineného do väzby alebo vydanie príkazu na zatknutie či príkazu na domovú prehliadku, je z ďalšieho rozhodovania o veci vylúčený.

Rozhodnutie o vzatí do väzby možno v našom právnom poriadku označiť za krajný prostriedok, výnimočné opatrenie (*ultima ratio*) trestného konania, ktorým sa intenzívne zasahuje do práva na osobnú slobodu jednotlivca.³² Avšak podmienkou *sine qua non* regulárnosti vzatia do väzby a držania vo väzbe je existencia vznesenia obvinenia. Tu je však potrebné zohľadniť skutočnosť, že k podmienke vznesenia obvinenia nie je možné už s ohľadom na pomerne rozvinutú súdnu prax pristupovať formalisticky. Z uvedeného dôvodu je možné obvineného vziať do väzby, iba za tzv. dvojitého materiálneho predpokladu, ktorý odzrkadľuje nielen dôvodnosť väzby, ale aj dôvodnosť vznesenia obvinenia. V nadväznosti na uvedené, je povinnosťou súdov preskúmať pri rozhodovaní, či už o vzatí obvineného do väzby, alebo o jej predĺžení, dva typy hmotných podmienok (*substantive requirements*), a to dôvody svedčiace pre a proti väzbe a odôvodnenosť podozrenia, že obvinený sa mal dopustiť skutku, ktorým naplnil znaky skutkovej podstaty príslušného trestného činu.³³

Zmienená dôvodnosť vznesenia obvinenia sa stala aj predmetom diskusií dotýkajúcich sa legislatívnej zmeny právnej úpravy väzby, ktorá bola nedávno prijatá. Napriek tomu, že ÚS SR opakovane vo svojich rozhodnutiach zdôrazňoval potrebu skúmania materiálnej podmienky väzby spočívajúcej v dôvodnosti vznesenia obvinenia, ako aj prípadných prekážok, ktoré by vedenému trestnému stíhaniu mohli prekážať,³⁴ je na mieste zhodnotiť, že udalosti v súdnej praxi predznamenali opakovanú absenciu zmieneného posudzovania. Z uvedeného dôvodu priniesla nedávna legislatívna činnosť parlamentu novelu Trestného poriadku v podobe zákona č. 308/2021 Z. z. účinného od 15. augusta 2021, ktorý okrem skrátenia dĺžky kolúznej väzby a pod., zmenil aj predchádzajúce znenie ustanovenia § 72 ods. 2 TP, ktoré ponímalo vznesenie obvinenia len ako formálny atribút rozhodovania o väzbe, a nahradil ho explicitne formulovanou požiadavkou pozostávajúcou z povinnosti súdov skúmať dôvodnosť vznesenia obvinenia, a to

³² ŠIMOŤEK, I. a kol. *Trestné právo procesné*. 3. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2019, s. 112.

³³ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 375/08 zo 16. decembra 2008.

³⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 375/08 zo 16. decembra 2008.

s poukazom na dotknuté skutkové okolnosti obsiahnuté v odôvodnení predmetného rozhodnutia o väzbe.

Predkladatelia zákona odôvodňovali požiadavku posudzovania dôvodnosti trestného stíhania sudcami aj s poukazom na zahraničné právne úpravy, či už Českej republiky v § 73c) Trestného rádu, ktorý uvádza, že odôvodnenie väzby o vzatí obvineného alebo iné rozhodnutie o väzbe musí obsahovať aj skutočnosti preukazujúce podozrenie zo spáchania trestného činu alebo ustanovenia § 174 ods. 3 písm. 4) StPO, v rámci ktorého platí, že „*rozhodnutie o väzbe musí obsahovať okrem iného konkrétne okolnosti, z ktorých vyplýva dôvodné podozrenie zo spáchania činu*“.³⁵ V tomto smere tak sudca rozhodujúci v konaní o väzbe musí v zmysle uvedeného skúmať aj skutočnosť, či bol dostatočne preukázaný záver, že skutku uvedeného v uznesení o vznesení obvinenia sa dopustila obvinená osoba.

Napriek tomu, že táto legislatívna zmena na našom území posilnila štandardy zákonosti vzatia a držania vo väzbe, predkladatelia pri jej prevzatí zo zahraničných právnych úprav nepretavili spolu s predmetnou zmenou do súdnej praxe ani posilnenie práva na spravodlivé rozhodnutie veci nestranným a nezávislým súdom tak, ako to je v právnych úpravách pôvodcov.

Po deklarovaní požiadavky skúmania dôvodnosti vznesenia obvinenia pri rozhodovaní o väzbe tak vznikla polemika, či takéto skúmanie nie je možné predsa len ponímať v zmysle čiastočného vyslovenia viny za predpokladu potvrdenia v podobe prvej materiálnej podmienky. Početná súdna prax v otázke rozhodovania o väzbe uvádza, že je povinnosťou sudcu zaoberať sa pri rozhodovaní o väzbe nielen skutkovými okolnosťami, ale tiež zdôrazňuje, že „*odôvodnenie uznesenia o väzbe, ... si vyžaduje zhodnotenie tak povahy i závažnosti trestnej činnosti, ktorú obvinený doteraz (s)páchal, ako aj tých okolností, ktoré s ohľadom na osobu obvineného, jeho sociálne a rodinné pomery, prostredie, v ktorom pracuje alebo pohybuje sa, vytvárajú alebo zvyšujú riziko ďalšieho páchania určitej konkrétnej trestnej činnosti*“,³⁶ a súčasne upozorňuje, že „*súd nesmie vychádzať iba formálne z uznesenia o vznesení obvinenia, ale musí skúmať a hodnotiť dôkazy, ktoré k vzneseniu obvinenia viedli*“.³⁷ V tomto smere tak dochádza chciac, či nechciac k čiastočnému deklarovaniu viny obvineného, pričom táto požiadavka sa dotknutou legislatívnou zmenou len posilnila.

Judikatúra ESLP síce na strane jednej zdôrazňuje že činnosť sudcu pre prípravné konanie (v iných krajinách aj vyšetrovací sudca) nie je diskvalifikačným prvkom z ďalšieho konania o tom istom obvinenom v súdnom konaní,³⁸ avšak v inom rozhodnutí už v otázke skúmania dôvodnosti obvinenia a iných zásahov do osobnej slobody, osobitne otázky väzby, taká presvedčivá nie je. Tu možno poukázať na prípady konaní sudcov v prípravnom konaní, dotýkajúcich sa skúmania dôvodnosti vznesenia obvinenia, zaob-

³⁵ Dôvodová správa k zákonu č. 308/2021 účinného od 15. augusta 2021.

³⁶ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 597/2012 z 22. mája 2013.

³⁷ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 33/2021 z 13. mája 2020.

³⁸ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sainte – Marie proti Francúzsku č. 12981/87 zo 16. decembra 1992 a Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Padovani proti Taliansku č. 13396/87 z 26. februára 1993.

starávania dôkazov a vedenia výsluchov,³⁹ pri ktorých ESLP vyslovil porušenie čl. 6 ods. 1 EDLP.

Vo veci de Cubber proti Belgicku sa dokonca stotožnil s tým, že obvinený by mohol pociťovať určité znepokojenie, ak by na súde, ktorý má v jeho veci rozhodovať, konal sudca, ktorý nariadil jeho držanie vo vyšetrovacej väzbe.⁴⁰ V nadväznosti na uvedené je zaujímavé pozorovať aj dissent sudcu ESLP Walsha, ktorý vo veci Sainte – Marie proti Francúzsku uviedol, že sudca, ktorý rozhoduje o žiadosti obvineného o prepustenie na slobodu z väzby v prípravnom konaní rozhoduje, či je na základe vhodných dôkazov presvedčený, že obvinený, ak je na slobode, utečie, bude pokračovať v trestnej činnosti alebo sa bude snažiť zmať spravodlivosť manipuláciou alebo zničením dôkazov alebo zastrašovaním svedkov. Ak však vnútroštátny právny systém vyžaduje alebo povoľuje zväzanie pravdepodobnosti viny ako faktora pri rozhodovaní o predbežnej slobode, sudca, ktorý tak rozhodne, sa jednoznačne diskvalifikuje z účasti ako sudca na pojednávaní vine a treste.⁴¹ Tu možno predmetný výklad analogicky uplatniť aj na rozhodovanie o vzatí, či nevzatí do väzby, v kontexte ktorej je nevyhnutné posudzovať dva materiálne predpoklady, a to nielen dôvodnosť väzby, ale aj dôvodnosť obvinenia.

Najadekvátnejším sa však v tejto veci javí pripomenúť rozhodnutie ESLP vo veci Hauschildt proti Dánsku, v ktorom ESLP deklaroval porušenie čl. 6 ods. 1 EDLP z dôvodu, že sudca najskôr rozhodol o väzbe obvineného na podklade zákonných ustanovení, ktoré vyžadovali prítomnosť vyššej miery podozrenia, že obvinený spáchal trestný čin a následne rozhodoval na hlavnom pojednávaní o vine a treste tejto osoby.⁴² Naproti tomu vo veci Nortier proti Holandsku porušenie čl. 6 ods. 1 EDLP napriek rozhodovaniu sudcu o väzbe nevyslovil.⁴³ V tejto spojitosti je však nevyhnutným poukázať na výrazný rozdiel medzi zmienenými prípadmi, a to v otázke posudzovania vyššie miery podozrenia, že obvinený trestný čin spáchal. Záver, ktorý z predmetnej analýzy plynie, smeruje k požiadavke, že ak vnútroštátna právna úprava vyžaduje, aby sudca posudzoval pri rozhodovaní o väzbe aj vyššie zmienené dôvody podozrenia, že dotknutý trestný čin spáchal obvinený, mal by byť z rozhodovania vo veci o vine a treste tejto osoby v ďalšom konaní vylúčený.

Právna úprava dotknutých krajín nás z uvedeného dôvodu núti polemizovať o súčasnej právnej úprave Trestného poriadku s ohľadom na konanie o vylúčení sudcov z dôvodu ich zaujatosti v prípadoch rozhodovania o zaisťovacích úkonoch, osobitne v otázke väzby. Naproti tomu stojí však aj judikatúra ESLP, ktorá zaujatosť v predmetnej veci

³⁹ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci de Cubber proti Belgicku č. 9186/80 z 26. októbra 1984 a m. m. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Fey proti Rakúsku č. 14396/88 z 24. februára 1993.

⁴⁰ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci de Cubber proti Belgicku č. 9186/80 z 26. októbra 1984.

⁴¹ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sainte – Marie proti Francúzsku č. 12981/87 zo 16. decembra 1992.

⁴² Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Hauschildt proti Dánsku č. 10486/83 z 24. mája 1989.

⁴³ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Nortier proti Holandsku č. 13924/88 z 24. augusta 1993.

poníma roztrieštene. Otáznym teda ostáva, či je na strane jednej česká právna úprava (ako aj iné jej podobné) v rozpore s judikatúrou ESLP a v rovine ľudskoprávnej sa tak vynára otázka, či procesným postupom uplatňujúcim sa v trestnom konaní Českej republiky nedochádza k porušeniu práva na zákonného sudcu obsiahnutého v čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, alebo na strane druhej naša aktuálna právna úprava dostatočne negarantuje, že vo veciach, v ktorých rozhodoval sudca pre prípravné konanie o väzbe nedochádza k porušeniu práva na rozhodovanie veci nestranným súdom z neďbanlivosti slovenského zákonodarcu. Rozsudok ESLP vo veci Hauschild proti Dánsku by tak aj s ohľadom na nedávne legislatívne zmeny v otázke deklarovania požiadavky skúmania dôvodnosti vznesenia obvinenia mohol predznamenať rozpor s v úvode zmieneným právom na spravodlivé prerokovanie veci pred nezávislým a nestranným súdom. V tomto smere je nevyhnutným, aby zákonodarca črtajúci sa rozpor *de lege ferenda* operatívne vyriešil, a to vo forme adekvátnej legislatívnej zmeny.

Záver

Vychádzajúc z odborných publikácií, ako aj ustálenej súdnej praxe je možné vnímať záruku rozhodovania veci nezávislým a nestranným súdom ako jednu z neodmysliteľných súčastí právneho štátu. Túto skutočnosť potvrdzuje aj početnosť ustanovení určených na jej ochranu obsiahnutých v právnych aktoch rôznej právnej sily. S postupne sa vyvíjajúcou aplikačnou praxou sme však svedkami ascendentných stretov medzi viacerými zákonnými právami, ktoré sa početným precizovaním právnej úpravy Trestného poriadku len vyostřili. Túto skutočnosť je možné sledovať aj s ohľadom na nedávnu legislatívnu zmenu dotýkajúcu sa explicitného zakotvenia požiadavky sudcov pri rozhodovaní o väzbe skúmať dôvodnosť vznesenia obvinenia.

Napriek tomu, že dotknutý legislatívny krok predznamenal na strane jednej posilnenie zásady zákonnosti rozhodovania o vzatí a držaní vo väzbe, na strane druhej však rozpútal polemiku o nevyhnutnosti dodržiavania zásady prerokovania veci nezávislým a nestranným súdom. Predmetná polemika vzniká najmä z dôvodu obligatórnosti sudcu skúmať skutkové okolnosti smerujúce k potvrdeniu podozrenia, že obvinený sa mal predmetného skutku obsiahnutého v uznesení o vznesení obvinenia dopustiť. Týmto spôsobom tak dochádza k čiastkovému deklarovaniu (aj keď nepriamemu) viny obvineného, čoho následkom môže byť ohrozená záruka nestranného rozhodovania za predpokladu, že sa rovnaký sudca bude podieľať na rozhodovaní o vine a treste tohto obvineného. Aj keď sa zdá, že legislatívny krok dotýkajúci sa zvýšenia záruky zákonnosti vzatia a držania vo väzbe, upokojil už dosť búrlivú spoločenskú scénu, ktorá po početných neoprávnených zásahoch do práva na osobnú slobodu, volala po vyšších právnych štandardoch a skrátení lehoty väzby, vychádzajúc z predmetného príspevku je na mieste vysloviť, že do súčasného právneho stavu priniesla aj neočakávaný rozpor s právom na spravodlivé prerokovanie veci nestranným a nezávislým súdom.

Predmetný príspevok nahliada na dotknutý rozpor za pomoci odbornej literatúry, judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj súvisiacich právnych úprav Českej

republiky, Poľskej republiky a Rakúskej republiky. Ich analýzou autorka dospieva k záveru o nevyhnutnosti legislatívnej zmeny Trestného poriadku vedúcej k zosúladieniu štandardov deklarujúcich požiadavku nestranného a nezávislého rozhodovania súdov v trestnom konaní.

Literatúra

Monografie

- ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVIČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava : C. H. Beck, 2021, 1232 s. ISBN 978-80-89603-88-6
- ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4. akt. vyd. Žilina : Eurokódex, 2019, s. 1040. ISBN 978-80-8155-087-4
- IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Iura Edition, 2010, s. 1049, ISBN 978-80-8078-309-9
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha : Leges, 2013, 864 s., ISBN 978-80-87576-44-1
- MINÁRIK, Š. a kol. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava : Iura Edition, 2006, 1302 s., ISBN 80-8078-085-4
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentár*. 7. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013, 1920 s., ISBN 978-80-7400-465-0
- ŠIMOVIČEK, I. a kol. *Trestné právo procesné*. 3. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2019, 418 s., ISBN 978-80-7380-768-9

Rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva

- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci de Cubber proti Belgicku č. 9186/80 z 26. 10. 1984
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Delcourt proti Belgicku č. 2689/65 zo 17. 1. 1970
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Fey proti Rakúsku č. 14396/88 z 24. 2. 1993
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Hauschildt proti Dánsku č. 10486/83 z 24. 5. 1989
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Nortier proti Holandsku č. 13924/88 z 24. 8. 1993
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Padovani proti Taliansku č. 13396/87 z 26. 2. 1993
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Piersack proti Belgicku č. 8692/79 z 1. 10. 1982
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sainte – Marie proti Francúzsku č. 12981/87 zo 16. 12. 1992

Judikatúra

- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 597/2012 z 22. 5. 2013
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 33/2021 z 13. 5. 2020
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 528/2011 z 3. 7. 2012
- Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 4 Tz 196/2001 z 26. 9. 2001
- Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 4 Tz 270/2001 z 30. 10. 2001
- Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 11 Tdo 329/2008 z 21. 8. 2008
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Nc 30/2012 z 23. 5. 2012
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Ndz/1/2016 zo 14. 1. 2016
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 TdoVS/1/2021 z 22. 2. 2021
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Ndt 58/02 zo 16. 8. 2002 / R 58/2002
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 TdoVS/2/2020 z 20. 1. 2021.
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 TdoVS/2/2019 z 9. 10. 2019
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky IV. ÚS 121/2020 z 1. 4. 2020
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 244/2020 z 26. 5. 2020
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 804/2013 z 18. 12. 2013
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 13/2015 zo 14. 1. 2015

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 26/2010 z 20. 1. 2010

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 402/2020 z 27. 8. 2020

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 375/08 zo 16. 12. 2008

Iné

Dôvodová správa k zákonu č. 308/2021 Z. z. účinného od 15. 8. 2021

Dôvodová správa k novele zákona č. 321/2018 Z. z. účinná od 1. 1. 2019

FLORIŠ, M. Niekoľko poznámok k námietke zaujatosti v trestnom konaní. In *STUDIA IURIDICA CASSO-VIENSIA*, roč. 8/2020, č. 2, s. 26. ISSN 1339-3995

Stanovisko Trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Tpj 11/2017 z 5. 4. 2017

Stanovisko Trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Tpj 15/06 z 24. 5. 2006